

Дэма-версія практычнага задання для экзамена па гісторыі Беларусі, для навучэнцаў 9-х класаў (2022/2023 навучальны год). Білет 24. Варыянт 1

Білет 24. Практычнае заданне. Гаспадарчае жыццё беларускіх зямель у IX - XIII стст. Шляхі ўзнікнення гарадоў, іх роля

Заданне склала: настаўнік Алесік Я.Я., ДУА «Алтушская сярэдняя школа» Маларыцкага раёна

Выкарыстоўваючы прадстаўленыя матэрыялы, адкажыце на пытанні:

Пытанні і заданні 1. Як называўся найбуйнейшы гандлёвы шлях, які праходзіў праз тэрыторыю Беларусі ў IX-XIII стст., назавіце рэкі, па якіх ён праходзіў?

2. Назавіце старажытныя гарады Беларусі (IX, X і XI стст.), асноўныя шляхі іх узнікнення

3. Дайце кароткае апісанне горада ў IX-XIII стст., назавіце структурныя часткі горада.

4. Аб якіх гаспадарчых і грамадскіх адносін усходніх славян сведчаць прыведзеныя крыніцы?

Крыніца 1

Крыніца 2

Камянец. Мастак Павел Татарнікаў

Крыніца 3

Вытрымка са старажытнарускага зборніка законаў «Руская праўда»

1. Калі заб'е муж мужа, дык помсціць брату за брата, ці бацьку, ці сыну, ці стрыечнаму брату, ці сыну брата; калі ніхто <з іх> не будзе за яго помсціць, то прызначыць 80 грыўняў за забітага, калі ён княжы муж ці княскі цівун; калі ён будзе русін, ці грымдзін, ці купец, ці баярскі цівун, ці мечнік, ці ізгой, ці Славенін, то прызначыць за яго 40 грыўняў.

2. Па сьмерці Яраслава, зноў сабраўшыся, сыны ягоныя, Ізяслаў, Сьвятаслаў, Усевалад, і мужы іхнія, Касьячка, Перанег, Нічыпар, адмянілі помсту за забітага, замяніўшы яе выкупам грашымі; а ўсё астатняе - як Яраслаў судзіў, так і сыны яго ўсталявалі.

3. Аб забойстве. Калі хто заб'е княжага мужа ў разбоі, а забойцу не шукаюць, то віру ў 80 грыўняў плаціць верве, дзе ляжыць забіты, калі ж прасты вольны чалавек, то 40 грыўняў.

Адказы:

1. З IX па XIII стст. праз беларускія землі пралягаў знакаміты гандлёвы шлях «з варагаў у грэкі», які звязваў Балтыйскае і Чорнае мора. Кірунак Поўнач - Поўдзень, было адным з самых прыярытэтных маршрутаў у міжнародным гандлі і гэты гандлёвы шлях шырока выкарыстоўваўся ў транзітным гандлі заходнееўрапейскімі, візантыйскімі, скандынаўскімі і славянскімі купцамі.

Ад Царграда (Канстанцінопаля) па Чорным моры купецкія караваны плылі да вусця Дняпра. Далей па Дняпры, пераадольваючы па сушы небяспечныя парогі, рухаліся да яго вярхоўяў. Паміж Дняпром і Заходняй Дзвіной, а таксама Дняпром і Ловаць былі валокі (месцы найбольшага збліжэння дзвюх суднаходных рэк). У гэтых месцах водная дарога перарывалася і толькі пасля працаёмкага перацягвання суднаў па сушы, купцы зноў працягвалі сваё падарожжа па рэках балтыйскай воднай сістэмы з Заходняй Дзвіны ў Балтыйскае мора.

2. У сярэднявечных пісьмовых крыніцах названа больш за 30 гарадоў на тэрыторыі Беларусі. Самым старажытным горадам Беларусі з'яўляецца Полацк. Ён упершыню згадваецца ў летапісе пад 862 г. У X ст. успамінаюцца Віцебск, Ізяслаўль (Заслаўе), Тураў. У XI ст. Брэст, Мінск, Орша Пінск і інш.

Прычынамі ўзнікнення гарадоў сталі: аддзяленне рамяства ад земляробства; засяроджванне рамеснікаў у месцах, набліжаных да крыніц неабходнай для іх заняткаў сыравіны; развіццё абмену прадуктаў земляробства на рэчы, якія выраблялі рамеснікі. Гарады Беларусі ўзнікалі навокал як цэнтры рамястваў і гандлю ў тых месцах, дзе імі было зручна займацца, — у зручных для прыстані вусцях, каля перапраў праз рэкі, на скрыжаванні дарог. а таксама вакол племянных цэнтраў, княжых замкаў, пунктаў збору даніны, крэпасцей.

3. У Беларусі гарады IX-XIII стст. былі выключна драўлянымі. Унутраная частка горада называлася "дзядзінец" (па-беларуску "дзядзінец"). Дзяцінец - гэта ўмацаваны валамі, равамі, сценамі цэнтр старажытнага горада. Назва "дзяцінец" утворана ад слова "дзед". Дзяцінцы старажытных гарадоў былі месцамі збору старэйшын - дзядоў. Каля ўмацаванага цэнтра ўзнікалі новыя паселішчы рамеснікаў і гандляроў. Яны называліся пасадамі. Пасад - гэта паселішча гараджан.

Важным грамадскім месцам горада быў рынак - гандаль. Звычайна ён размяшчаўся на беразе ракі непадалёк ад дзядзінца. Вуліцы былі вузкімі, каля 3 м у шырыню.

У гарадах сваім вонкавым выглядам значна вылучаліся нешматлікія будынкi з каменя і цэглы. Гэта былі саборы і цэрквы, дзе людю маліліся Богу.

4. З прыведзеных крыніц можна зрабіць высновы аб тым, што ў IX-XIII стст. адбываўся працэс аддзялення гандлю і рамяства ад сельскай гаспадаркі, будаўніцтва гарадоў. Узнікае дзяржаўнасць і права. Вытрымка з «Рускай праўды» дазваляе зрабіць выснову аб тым, што ў сацыяльных адносінах - працягваўся працэс маёмаснага расслаення, адбывалася фармаванне феадальных адносін.